

vetllada va tenir un clima entusiàstic i patriòtic; don Alfons, abans d'anar-se'n a dormir, va escriure la primera lletra datada a Catalunya i adreçada al pretendent.

A l'endemà prosseguirien el viatge, camí de Sadernes. Enfilaren per sant Feliu de Riu? Tampoc no ho sé. Un dels germans Puigverd—ja eren dos de la família al seguici—, va romandre al mas esperant la segona expedició, retardada a posta per a no infondre sospites, ja que transportava l'embalum dels equipatges. Per aquest motiu, la nit anterior, el matrimoni va veure's obligat a dormir sense camisons, acceptant els oferiments de la masovera, que es desfeia per a complaure'ls. La princesa es plany d'una puça que no la deixava dormir de frisança, però que no ho comentaria mai, aclaparada per la bona voluntat de l'acolliment i pels requisits que servien a taula. Tot ho havien d'agrair, malgrat fos una torrada de pa per a sucari a la xocolata que desfeien amb llet de cabra.

El trajecte més dificultós fou el tram comprès entre aquest mas i Sadernes. Pels indrets que suposem van transitar, hi ha les timbes del Salt de la Núvia i els enclingleraments de Ferran. En iniciar el camí, el capvespre llostrejava, feia fred i més d'un cop reposarien en atenció a la dama. En no disposar de muntures suficients, es servien d'un parell de burretts i d'un cavall per a tornar-se. Només don Alfons va muntar sempre i, suposem, el cavall; àdhuc consentiria que el general Larramendi—per l'edat podia haver-li estat avil!—, oferís la seva cavalcadura a donya Maria de les Neus que deia tenir els peus encetats pels cantells del pedregam. Ella va agrair-li molt perquè, amb ganes, mai no hauria gosat demanar aquest favor al general i menys al seu marit que, ni un cop, féu el gest de prestar-s'hi.

Aquella nit i l'endemà al matí, seguirien caminant pels verals més abruptes. A les rodalies del pont de Valenti, van creure prudent passar i traspasar les aigües que davallen i s'engorgen des de sant Aniol d'Aguja i distreure qualsevol rastre que servís de pista a possibles perseguidors. Un moment donat, el general Larramendi fou llançat a l'aigua fina i transparent d'un gorg en encabritar-se el burret; va arregar una remullada, inconvenient per la temperatura regnant i inesperada, perquè l'animal semblava d'un tarannà dòcil i apacible.

Al migdia ja estaven a les envistes de Sadernes. Una alarma els retindria encauats fins que el més jove dels

Puigverd investigués el temor; passat el perill, sembla infundat, va donar ordres d'avançar. A la rectoria, ja els esperava el mossèn, tremolós d'emoció i respecte per la reialesa que tenia al davant, solidari a la Causa que es proposaven defensar. Ell mateix els aconsellava dissimular la seva presència, perquè, malgrat l'isolament, no es fiava de ningú i l'enemic podia estalviar-los.

Josep Solà—un altre dels carlins il·lustres de la comarca—, va acudir expressament a Sadernes per a comunicar la versió detallada del desastre de l'acció contra Olot. Foren molts els homes en peu de guerra a favor del pretendent, però d'armats menys de tres mil i, encara, amb els estris més rudimentaris i pintorescos que anaven des de l'escopeta, a la forca i al garrot. Ni Savalls, ni cap dels seus subordinats, col·laboraren com s'havia previst; Frigola, un altre dels capitosts, va retirar-se al cap dels seus escamots, sense donar una explicació plausible. Quan els altres s'adonaren de que ningú manava i persistia el rumor de la proximitat d'un contingent de tropa governamental, s'escapoliren immediatament.

Davant del silenci de Francesc Savalls, don Alfons, decebut i irritat, perllongaria unes hores l'estada a Sadernes. Pretenia posar-se en contacte amb aquell home, obligant-lo a presentar-se com li fou ordenat abans d'iniciar la travessa pirinenca, per a protegir-los de l'enemic que els sotjava. S'instal·laren a can Galceran, propietaris distingits del carlisme militant i, aquella vespre, en Puigverd, que era un cuiner excel·lent, va condimentar una sopa, arròs amb patates i pollastre rostit. La princesa, que tenia bon apetit, ho va trobar rebó; després, com aquell qui dona un tomb, algú va arribar-se a Tortellà a comprar-li unes espartenyas de cànem perquè, la infanta, seguia queixant-se dels peus. Vicenç Ruiz, secretari d'estat major, que malaltejava, va aprofitar-ho per a enllitegar-se una estona.

Però Savalls seguia fent l'orni, sense que els reunits endevinessin que l'entrebanc i el motiu de la insubordinació, seguia essent Larramendi, acusat de servir la dinastia usurpadora. No era pas opinió personal de Savalls—que covava ambicions més fondes—, sinó un criteri generalitzat entre els combatents de les primeres guerres.

En no regressar el missatger enviat a la recerca del parador de Savalls, va cundir la inquietud i el desassosseg per a abandonar el refugi. Prou hi haurien sojornat

L'església de Santa Cecília, de Sadernes. Al costat, la rectoria "on ja els esperava el mossèn, tremolós d'emoció i respecte per la reialesa que tenia al davant, solidari a la Causa que es proposaven defensar".